

“Sur l’ombre de quelque bonne paix?”
 Hertog-Bisschop Robrecht van Croÿ en
 de retoriek van zijn Blijde Intrede in Kamerijk
 (1529)

Aurelie VAN DE MEULEBROUCKE

Abstract

On the 13th of June, 1529, Robert de Croÿ made his Joyous Entry into the bishopric-dukedom of Cambrai. As a descendant of a powerful noble family from Picardy, young Robert, who was appointed bishop at the age of 17, was the third of his name to occupy the episcopal see of Cambrai. Yet, through his instalment as a bishop, Robert not only arrogated the episcopal power of the Cambraian bishopric, he also was able to publicly display the power and pride of the Croÿ family, who ruled Cambrai for already three generations. At about the same time of his Joyous Entry, the Ladies Peace of Cambrai was concluded. This peace treaty temporarily ended the Italian Wars (1494-1559), a conflict between the king of France and the Burgundian rulers. By focussing on his Joyous Entry, this article will shed light on the means in which Robert de Croÿ used both this international framework and his aristocratic descent to express his personal power and family interests in Cambrai.

Over de betekenis en het belang van Blijde Inkomsten in de vroegmoderne Zuidelijke Nederlanden hebben historici in het verleden uitvoerig gedebatteerd.¹ Meestal ging het dan echter om de Intredes van wereldlijke vorsten en veel minder om die van religieuze ambtsdragers, laat staan bisschoppen.² Toch vertoonden de plechtige intochten van bisschoppen opvallende gelijkenissen met hun wereldlijke tegenhangers, en meer in het bijzonder in gebieden waar de kerkelijke en wereldlijke macht samenvielen. Dat gold eveneens voor het bisdom Kamerijk, waar bisschoppen hun herderlijk ambt met de titels van hertog van Kamerijk, prins van het Heilig Roomse Rijk en graaf van Cambrésis verenigden. Een Blijde Intrede hield daar dus zowel een politieke inbezitting als een religieuze plechtigheid in, die samen de bestaande en nieuwe machtscontracten tussen de Kamerijkse heerser en zijn onderdanen veruitwen-

¹ J. Chartrou, *Les entrées solennelles et triomphales à la Renaissance (1484-1551)*, Parijs, 1928; H. Soly, ‘Plechtige intochten in de steden van de Zuidelijke Nederlanden tijdens de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd: communicatie, propaganda, spektakel’, *Tijdschrift voor geschiedenis*, 97 (1984), 341-361; S. Bussels en B. Van Oostveldt, ‘De traditie van tableaux vivants bij de plechtige intochten in de Zuidelijke Nederlanden (1496-1635)’, *Tijdschrift voor geschiedenis*, 115 (2002), 166-180.

² V. Julerot, ‘La première entrée de l’évêque: réflexions sur son origine’, *Revue historique*, 639 (2006), 635-675.

digden.³ Daardoor nam het gewicht van een Intrede toe: het ging immers niet louter om de vertegenwoordiger van het wereldlijke bestuur, maar ook om de katholieke herder die zijn kudde naar de heiliging moest brengen. In de praktijk bestond een Kamerijkse Plechtige Intocht uit twee aansluitende ceremonies: nadat de hertog-bisschop de stad te paard via de poort van Saint-Ladre binnenkwam, hield de tocht halt bij de Notre Dame kathedraal, waar de kerkelijke ceremonie aanvatte. Daarna kleepte de bisschop zich om en ging de parade verder naar de Grote Markt, waar vervolgens de wereldlijke machts-overdracht plaatsvond.

In 2013 schreef Gilles Deregnaucourt dat “het immense aantal aan bronnen” de mogelijkheid schept om de evolutie van bisschoppelijke Intredes in Kamerijk vanaf de middeleeuwen tot het einde van het Ancien Regime te schetsen. Deregnaucourt onderzocht de Plechtige Intocht van de Kamerijkse bisschop Maximiliaan van Bergen (1556-1570) aan de hand van het relaas van de kroniekschrijver Guy Pelet. Hij besloot dat Bergens Blijde Intrede om verschillende redenen bijzonder was. Zo was Maximiliaan van Bergen bijvoorbeeld niet alleen de eerste aartsbisschop van Kamerijk, maar ook vond zijn Intocht ongeveer gelijktijdig plaats met de vrede van Cateau-Cambrésis in 1559.⁴ Deze schijnbaar toevallige samenloop van omstandigheden veroorzaakte in Kamerijk een vreugdedevol spektakel, waarbij het volgens Deregnaucourt ging om “vérifier et confirmer de subtils et fragils rapports de forces et d’affirmer une aspiration à l’harmonie au sein de la cité et au sein de l’église, surtout en cette année 1559 si particulière.”⁵ Na een vergelijking met Maximiliaans voorganger Robrecht van Croÿ, Kamerijks bisschop tussen 1519 en 1556, blijkt echter dat die strategie niet zo uitzonderlijk was. Net als bij Maximiliaan van Bergen vond de Blijde Intrede van Robrecht van Croÿ immers plaats ten tijde van de Damesvrede van Kamerijk (1529), een internationaal vredesverdrag dat (tijdelijk) een einde maakte aan de Italiaanse oorlogen. Deze bijdrage stelt zich dan ook tot doel om de laatstgenoemde Plechtige Intrede meer gedetailleerd te bestuderen en ze, waar mogelijk, te vergelijken met die van Maximiliaan van Bergen. Daartoe wordt eerst een inleiding geboden tot de aanwezigheid van de familie Croÿ in Kamerijk, om vervolgens dieper in te gaan op de wijze waarop Robrecht van Croÿ zijn Blijde Intrede daar in 1529 vormgaf.

³ Bussels en Van Oostveldt, ‘De traditie van tableaux vivants bij de plechtige intochten in de Zuidelijke Nederlanden (1496-1635)’, 168.

⁴ G. Deregnaucourt, ‘La joyeuse entrée à Cambrai de Mgr. Maximilien de Berghes (21 octobre 1559)’, *Revue du Nord*, 95 (2013), 711.

⁵ *Ibidem*.

CROÿ IN KAMERIJK

Toen Robrecht van Croÿ (ca. 1500/1502-1556) in 1519 tot bisschop en hertog van Kamerijk werd benoemd, was hij maximaal zeventien jaar oud.⁶ De jonge edelman behoorde tot het roemrijke adellijke geslacht van Croÿ, dat vanaf de tweede helft van de vijftiende eeuw een indrukwekkend patrimonium van gronden, functies en titels had verworven. Sommige familieleden hadden zelfs een bisschopszetel weten te bekomen, waaronder die van het bisdom-hertogdom Kamerijk. Robrechts plotse aanstelling tot bisschop daar had alles te maken met de promotie van zijn oudere broer Willem (ca. 1497-1521) tot aartsbisschop van Toledo in 1516.⁷ Willem was op zijn beurt de opvolger van hun verre oom Jakob van Croÿ (ca. 1436-1516), die in 1502 tot bisschop van Kamerijk was benoemd door keizer Maximiliaan I van Oostenrijk. In tegenstelling tot Jakob en Willem, die al vanaf hun prille jeugd waren voorbereid op een kerkelijke carrière, ving Robrechts opleiding in de theologie pas aan in 1518.⁸ Zijn kerkelijke carrière was met andere woorden niet vooraf vastgelegd, maar maakte deel uit van de transregionale machtspolitiek die de familie Croÿ al vanaf het midden van de vijftiende eeuw voerde.⁹

De Croÿ waren oorspronkelijk afkomstig uit de heerlijkheid Crouy-Saint-Pierre in Picardië, gelegen ten westen van de Somme, van waaruit het geslacht langzaam haar invloedssfeer uitbreidde. Picardië was een belangrijke grensregio tussen de Bourgondische Nederlanden enerzijds en Frankrijk anderzijds.¹⁰ Gezien tijdens de vroegmoderne periode immers nog geen sprake was van welomlijnde landsgrenzen, maakten zowel de Bourgondische hertogen als de Franse vorsten voortdurend aanspraak op het gebied, met als gevolg dat de overheersende macht kon veranderen.¹¹ Binnen dit kader hanteerden de Croÿ een systeem van dubbele patronage, waardoor zij in beide naties voet aan

⁶ Over de geboortedatum van Robrecht van Croÿ heerst geen eenduidigheid in de historiografie. G. Moreau, 'Robert de Croÿ', in: P. Bietenholz en T. Deutscher (reds.), *Contemporaries of Erasmus. A Biographical Register of the Renaissance and Reformation*, Toronto e.a., 2003, 369; R. Born, *Les Croÿ: une grande lignée hennuyère d'hommes de guerre, de diplomates, de conseillers secrets, dans les coulisses du pouvoir, sous les ducs de Bourgogne et la Maison d'Autriche (1390-1612)*, Brussel, 1981, 106; G. Guillaume, 'Croÿ, (Robert de)', in: H. Thiry-Van Buggenhoudt en E. Bruylant (reds.), *Biographie Nationale*, IV, Brussel, 1866-1896, 566.

⁷ G. Moreau, 'Guillaume (II) de Croÿ', in: P. Bietenholz, T. Deutscher (reds.), *Contemporaries of Erasmus. A Biographical Register of the Renaissance and Reformation*, Toronto e.a., 2003, 367.

⁸ Guillaume, 'Croÿ, (Robert de)', 566.

⁹ Cools, H., 'Noblemen on the borderline: the nobility of Picardy, Artois and Walloon Flanders and the Habsburg-Valois Conflict, 1477-1529', in: W. Blockmans, M. Boone en T. de Hemptinne (reds.), *Secretum Scriptorum. Liber alumnorum Walter Prevenier*, Leuven, 1999, 371-382.

¹⁰ P. Racinet, 'Les frontières en Picardie au Moyen Age: quelques pistes de recherche', in: A. Dumenil en P. Nivet (reds.), *Picardie. Terre de frontière*, Amiens, 1998, 19-41.

¹¹ V. Soen, 'La Causa Croÿ et les limites du mythe bourguignon: la frontière, le lignage et la mémoire (1465-1475)' in: J.-M. Cauchies en P. Peporte (reds.), *Mémoires conflictuelles et mythes concurrents dans les pays bourguignons (ca. 1380-1580)*, Neuchâtel, 2012, 81-97.

grond hielden en aldus hun familiaal patrimonium konden behouden.¹² Daarnaast wist het geslacht eveneens allerlei functies en titels te verwerven aan zowel de Bourgondische als Franse hoven, die de transregionale spankracht van de Croÿ alsmaar vergrootten.¹³

Voor een *family in between* als de Croÿ was de bisschopszetel van Kamerijk een fel begeerde positie.¹⁴ Het bisdom strekte zich immers niet alleen uit over het grootste deel van de vroegmoderne Nederlanden (inclusief het graafschap Henegouwen en het hertogdom Brabant), maar ook was het militair gezien, net als Picardië, zeer strategisch gelegen. Al vanaf het Verdrag van Verdun (843), dat het Frankische Rijk in drie delen had verdeeld, bevond Kamerijk zich op het grensgebied tussen de West-Frankische, Romaanse en Oost-Frankische, Germaanse wereld.¹⁵ Die ligging verleende het bisdom politiek prestige, maar maakte Kamerijk ook een gegeerd doelwit tijdens militaire conflicten.¹⁶ Om die reden kreeg het bisdom tijdens de veertiende eeuw een politiek neutraal statuut toegekend, dat in de daarop volgende periode telkens opnieuw werd bevestigd.¹⁷ Haar politiek neutrale statuut verzekerde het bisdom Kamerijk een zekere autonomie: zo was de keizer van het Heilig Roomse Rijk wel verantwoordelijk voor de investituur, maar mocht hij het bisdom-hertogdom niet betrekken bij militaire campagnes.¹⁸

De combinatie van haar strategische ligging en haar politieke neutraliteit maakten het bisdom Kamerijk een uitstekende uitvalsbasis voor de transregionaal georiënteerde familie Croÿ. De eerste Croÿ die het Kamerijkse episcopaat bekleedde, was Jakob van Croÿ (1502-1516), die voordien al kanunnik in het Kamerijkse kapittel was geweest.¹⁹ Het belangrijkste evenement uit Jakobs episcopaat was de Liga van Kamerijk (1508), een politieke alliantie die de Noord-Europese vorsten verenigde om de macht van de handelsrepubliek Venetië te breken.²⁰ Als dank voor Jakobs medewerking verhief Maximiliaan I, de toenmalige keizer van het Heilig Roomse Rijk, Kamerijk tijdens het

¹² V. Soen en H. Cools, 'L'aristocratie transrégionale et les frontières. Les processus d'identification politique dans les maisons de Luxembourg-Saint-Pol et de Croÿ (1470-1530)', in: V. Soen, Y. Junot en F. Mariage (reds.), *L'identité au pluriel. Jeux et enjeux des appartenances autour des anciens Pays-Bas, XIVe-XVIIe siècles / Identity and Identities. Belonging at Stake in and around the Low Countries, 14th-18th centuries*, Villeneuve d'Ascq, 2014, 209-228.

¹³ V. Soen, 'The Chièvres legacy, the Croÿ family and litigation in Paris. Dynastic Identities between the Low Countries and France (1519-1559)', in: L. Gevers en M. Marini (reds.), *Dynastic Identity in Early Modern Europe: Rulers Aristocrats and the Formation of Identities*, Dorchester, 2015, 1-15.

¹⁴ J. Spangler, 'Princely Families on the Franco-German Border, 1477-1830', in: C. Johnson, D. W. Sabeen e.a. (reds.), *Transregional and Transnational Families in Europe and Beyond: Experiences since the Middle Ages*, New York, 2011, 131-154.

¹⁵ L. Trenard, *Histoire de Cambrai*, Rijssel, 1982, 107.

¹⁶ Ibidem, 106-107.

¹⁷ M. A. Durieux, 'Les logements de la Paix des Dames', *Memoires de la Société d'emulation de Cambrai*, 34 (1876), 224.

¹⁸ Destombes, *Histoire de l'église de Cambrai*, 235.

¹⁹ Cools, *Mannen met macht. Edellieden en de Moderne Staat in de Bourgondisch-Habsburgse landen (1475-1530)*, Zutphen, 2001, 137-138.

²⁰ J. J. Norwich, *A History of Venice*, New York, 1989, 394-400.

daarop volgende jaar tot hertogdom. Hoewel Jakob zelf beschikte over een uitgebreid netwerk, dankte hij zijn episcopaat in eerste instantie aan de invloed en voorspraak van Willem I van Croÿ, de heer van Chièvres en zijn neef.²¹ Chièvres, een jongere broer van Robrechts vader, had een indrukwekkende carrière uitgebouwd aan het hof van Filips de Schone en diens zoon Karel van Habsburg, de latere keizer Karel V.²²

Afb. 1: Willem van Croÿ^a

- a. Anoniem portret van Willem van Croÿ, heer van Chièvres (1458-1521), olieverf op doek, ca. 1510 (Brussel, Koninklijk Museum van Schone Kunsten, inv. 405).

Omdat Robrechts ouders al in de vroege jaren 1510 beiden het leven lieten, ontfermde Chièvres zich over de carrière van zijn jonge neven. Zo zorgde hij ervoor dat Willem (II) van Croÿ, Robrechts oudere broer, Jakob na zijn overlijden in 1516 probleemloos kon opvolgen als Kamerijks bisschop. Toch bleek al snel dat Willem (II) bestemd was voor hogere kerkelijke ambten. Minder dan twee jaar na zijn aanstelling werd hij in 1518 eveneens benoemd tot aartsbisschop van Toledo.²³ Om protest tegen de opeenstapeling van zijn klerikale functies te vermijden, verzaakte Willem (II) zijn episcopaat in Kamerijk en gaf hij de bisschopszetel op 13 augustus 1529 aan Robrecht door. Hoewel

²¹ Cools, *Mannen met macht. Edellieden en de Moderne Staat in de Bourgondisch-Habsburgse landen (1475-1530)*, 137-138.

²² Soen, 'The Chièvres Legacy, the Croÿ family and litigation in Paris', 1, 4.

²³ A. Espinoza, *The Empire of the Cities: Emperor Charles V, the Comunero Revolt, and the Transformation of the Spanish System*, Leiden, 2008, 63-64.

Robrecht, als derde zoon uit het huwelijk, dus aanvankelijk niet voorbestemd was voor een kerkelijk ambt, bood zijn episcopaat in Kamerijk de Croÿ een dubbel voordeel: niet alleen bleef Kamerijk immers zo binnen de familiale invloedssfeer, maar ook was Robrecht nu verzekerd van een vast beneficium, dat ervoor zorgde dat hij in zijn eigen onderhoud kon voorzien.²⁴ Het gebrek aan theologische scholing van Robrecht in 1519 bleek *an sich* geen probleem te zijn, maar vereiste wel dat de toekomstige hertog-bisschop zijn achterstand zou bijbenen. In de pauselijke bulle die Robrechts episcopaat bevestigde, gebod Leo X de jonge edelman dan ook zich tijdens de daaropvolgende jaren passend op zijn bisschopsambt voor te bereiden.²⁵ Tien jaar later, na een vruchtbare studieperiode in Leuven, vond Robrechts Blijde Intrede in Kamerijk plaats.

EIGENTIJDSE BRONNEN EN ACHTTIENDE-EEUWSE KRONIEKEN

Over de Blijde Intrede van Robrecht van Croÿ, die plaatsvond op 13 juni 1529, zijn slechts twee eigentijdse bronnen overgeleverd. De eerste daarvan bevindt zich tegenwoordig in de *Archives Départementales du Nord* in Rijsel en is tot op heden nog niet in een uitgegeven vorm verschenen.²⁶ De tweede tekst, die op dit moment tot de manuscriptencollectie van de *Médiathèque municipale de Cambrai* behoort, maakte wel al deel uit van bronnenuitgaven.²⁷ Hoewel in beide gevallen de auteur onbekend blijft, is het wel mogelijk een rudimentaire ontstaanscontext te schetsen. Wellicht kwam de Rijselse tekst kort na de Blijde Intrede tot stand in opdracht van iemand uit de entourage van de nieuwe bisschop zelf. De details, zoals een mijter *toutte couverte de perles [...] et de pierres précieuses* die Robrecht van Croÿ droeg tijdens de kerkelijke erediensdienst, zijn van dergelijke precisie dat ze doen vermoeden dat de (geestelijke) auteur de Blijde Intrede zelf bijwoonde.²⁸ De eerder zakelijke benadering en het gebrek aan details bij het Kamerijkse manuscript zijn mogelijk te wijten aan de latere totstandkoming van het document. Waarschijnlijk ontstond deze tekst pas later in de zestiende eeuw, mogelijk in het kader van een stadskroniek.²⁹ Gezien geen van de twee bronnen een datum draagt, is het niet mogelijk de totstandkoming van de documenten absoluut te dateren. Het gebrek aan

²⁴ Soen, 'The Chièvres Legacy, the Croÿ family and litigation in Paris', 6-7; Cools, *Mannen met macht. Edellieden en de Moderne Staat in de Bourgondisch-Habsburgse landen (1475-1530)*, 139.

²⁵ Cools, *Mannen met macht. Edellieden en de Moderne Staat in de Bourgondisch-Habsburgse landen (1475-1530)*, 313.

²⁶ Rijsel, *Archives Départementales du Nord*, 3G, nr. 362 (pièce 7941): Blijde Intrede van Robrecht van Croÿ, 13 juni 1529.

²⁷ Kamerijk, *Médiathèque Municipale, Manuscrits*, ms. 739.

²⁸ Rijsel, *Archives départementales du Nord* (hierna ADN), 3G, nr. 362 (pièce 7941).

²⁹ De inventaris van de *Médiathèque de Cambrai* bevestigde dat het Kamerijkse tekst tijdens de zestiende eeuw werd opgesteld. A. Molinier, *Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France*, XVII, Parijs, 1891, 276.

eigendomskenmerken maakt het eveneens onmogelijk om meer informatie over de auteur(s) of de geschiedenis van de handschriften te bekomen.

Naast de twee eigentijdse bronnen zijn ook drie kronieken uit de achttiende eeuw overgeleverd.³⁰ Elk van de documenten kwam tot stand in een religieuze context, met name onder leiding van een lokaal kerkelijk ambtsdrager. Dat is in zekere zin ook logisch: niet alleen genoten clerici immers een degelijke scholing, zij hadden ook een voorbehouden toegang tot oudere manuscripten. Hoewel deze teksten met andere woorden pas twee eeuwen na datum tot stand kwamen, gingen ze wel steeds terug op oudere, niet-overgeleverde exemplaren, die een ware schat aan informatie bevatten. Op die manier is het nuttig om de kronieken naast de eigentijdse bronnen te leggen, met als doel hun informatie complementair in het onderzoek aan te wenden.³¹

De algemene inhoud van de teksten komt in sterke mate overeen. In grote lijnen verhalen alle geconsulteerde bronnen hoe Robrecht van CroÏ zijn tocht aan de *porte de Saint-Ladre* aanving en langs de collegiale kerk van Saint-Géry passeerde om uiteindelijk in de kathedraal te eindigen. Daar aangekomen vatte een erediens aan die Robrechts herderlijk ambt als bisschop van Kamerijk inleidde.³² Na de misviering trok de parade verder naar de Grote Markt, waar de regenten op een podium ook het wereldlijke bestuur aan Robrecht overdroegen.³³ Hoewel geen van de bronnen de inhoud van die machtsoverdracht aanhaalde, is het aan de hand van de Blijde Intrede van Maximiliaan van Bergen wel mogelijk de voornaamste hertogelijke privileges in kaart te brengen.³⁴ Gilles Deregnacourt verwees daarbij voornamelijk naar het middeleeuwse privilege van het aanmunten van geld, dat zowel economische, monetaire als propagandistische doelen had.³⁵ Dat Robrecht van CroÏ zich tot slot al voor de aanvang van zijn episcopaat op dat privilege beriep, blijkt uit vaststelling dat hij ook vanuit Leuven tal van ordonnanties uitvaardigde.³⁶

Los van de rode draad legden de bronnen verschillende accenten. Het valt op dat de 'jongere' bronnen de Blijde Intrede veel grootser voorstellen dan de eigentijdse documenten. Een voorbeeld daarvan is de variërende vermelding van het aantal gezadelde paarden die de parade voorafgingen. Terwijl het Rijsselse manuscript slechts *environ CCL [=250] chevaulx* aanhaalde, beschreef de zestiende-eeuwse Kamerijkse bron een totaal van *bien mil cheval*.³⁷ Bij

³⁰ Kamerijk, MM, *Manuscrits*, ms. 724 (659); Kamerijk, MM, *Manuscrits*, ms. 986 (884); Kamerijk, MM, *Manuscrits*, ms. 1260 (1133 bis).

³¹ Voor een uitgebreide bronnenkritiek en *stemma codicum*, zie A. Van de Meulebroucke, *Robrecht van CroÏ: Defensor Fidei? Een adellijk bisschop en de Katholieke Hervorming in Kamerijk (1500-1556)* (ongepubliceerde masterthesis, KU Leuven, 2015), 46-55.

³² Deregnacourt, 'La joyeuse entrée à Cambrai de Mgr. Maximilien de Berghes (21 octobre 1559)', 702.

³³ Rijssel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941).

³⁴ Deregnacourt, 'La joyeuse entrée à Cambrai de Mgr. Maximilien de Berghes (21 octobre 1559)', 705-706.

³⁵ Ibidem, 706.

³⁶ Rijssel, ADN, 3G, nr. 127 (pièce 1271); Rijssel, ADN, 3G, nr. 127 (pièce 1274).

³⁷ Rijssel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941).

twee van de achttiende-eeuwse kronieken liep dat aantal op tot *plus de mil* [= 1000] *chevaux*.³⁸ Dit verschil is te wijten aan de eerder aangehaalde ontstaanscontext van de bronnen. Gezien de Kamerijkse bron pas later in de zestiende eeuw tot stand kwam, is het mogelijk dat de auteur zich baseerde op (mondeling) overgeleverde informatie, waarbij de reële cijfers intussen flink waren aandedikt. De overtreffende trap van de achttiende-eeuwse teksten vindt dan weer een verklaring in het ‘mooie verhaal’ dat de kroniekschrijvers wilden brengen. Verder zijn nog twee andere, meer manifeste verschillen vast te stellen, met name (het gebrek aan) de vermelding van *tableaux vivants* en twee cruciale aanwezigen. In wat volgt, komen deze inhoudelijke afwijkingen meer uitgebreid aan bod.

DE STEDELIJKE BURGERIJ EN FEESTELIJKHEDEN

Het eerste grote inhoudelijke verschil tussen het Rijselse manuscript en de Kamerijkse bronnen betreft de afwezigheid van de stedelijke bevolking in de eerste tekst. Terwijl de Rijselse bron uitvoerig ingaat op de aanwezigheid van edellieden, clerici en andere *gentilz hommes*, maakte zij op geen enkele wijze melding van de omstaanders en/of welke feestelijkheden in de stad plaatsvonden.³⁹ In de Kamerijkse teksten is dat wel het geval. Zowel het zestiende-eeuwse manuscript als de kronieken beschrijven welke ambachten zich op welke plaatsen in de stad bevonden om de nieuwe hertog-bisschop te begroeten. Op die verschillende locaties waren allerlei feestelijkheden georganiseerd, gaande van een wijnfontein tot gratis maaltijden vlees van een groot gebraden rund.⁴⁰ De blijspelen, die de Kamerijkse teksten zelf omschrijven als *beaucoup de commédie* of *plusieurs exemples*, komen gedeeltelijk overeen met het vroegmoderne genre van *tableaux vivants*.⁴¹ Over de betekenis van deze ‘levende schilderijen’ hebben historici reeds uitvoerig gedebatteerd. Zo poneerde Hugo Soly bijvoorbeeld dat de *tableaux* in de eerste plaats dienden als een middel om pauzes in te laten tijdens de parade, die ervoor zorgden dat de vorst langer zichtbaar was.⁴² In diezelfde lijn benadrukten Stijn Bussels en Bram Van Oostveldt de impliciet politieke boodschap van dergelijke *tableaux*, in die zin dat ze een openbare dialoog vormden met de hoogste gezagsdrager.⁴³ Daarnaast haalden zij ook aan dat zich doorheen de tijd een verschuiving van een heilshistorische naar een eerder humanistische thematiek voltrok, die

³⁸ Kamerijk, MM, *Manuscrits*, ms. 986 (884), fol. 86-87; Kamerijk, MM, *Manuscrits*, ms. 724 (659), fol. 187v^o-195r.

³⁹ Rijsel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941).

⁴⁰ Thelliez, *Joyeuses entrées à Cambrai*, 163.

⁴¹ Ibidem, 163; Kamerijk, MM, *Manuscrits*, ms. 724 (659); fol. 187v^o.

⁴² Soly, ‘Plechtige intochten in de steden van de Zuidelijke Nederlanden tijdens de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd: communicatie, propaganda, spektakel’, 342.

⁴³ Bussels en Van Oostveldt, ‘De traditie van tableaux vivants bij de plechtige intochten’, 169.

gepaard ging met een splitsing van een stedelijke elitecultuur en een volkscultuur.⁴⁴

Gezien de eerder beknopte beschrijving van de *tableaux vivants* in de Kamerijkse bronnen is het moeilijk te achterhalen of en in welke mate zulke scheiding aanwezig was bij Robrechts Blijde Intrede in 1529. De bronnen vermeldden burgers verkleed als bijvoorbeeld *hommes sauvages*, maar het is niet duidelijk of zij daarmee doelden op een bijbels of eerder humanistisch tafereel.⁴⁵ Om die reden is het nuttig om een vergelijking te maken met de *tableaux* uit de Intrede van Maximiliaan van Bergen. In haar masterscriptie over deze bisschop stelde Laura Hollevoet vast dat in 1559, toen Maximiliaans Blijde Intrede plaatsvond, nog geen sprake was van een duidelijke scheiding.⁴⁶ Hoewel op dat moment wel een beperkte humanistische invloed voelbaar was, bleef drie vierden van de *tableaux vivants* in 1559 een bijbels tafereel uitbeelden.⁴⁷ Daaruit volgt dat dit hoogstwaarschijnlijk ook het geval was dertig jaar eerder.

Daarnaast is het nuttig om in te gaan op de rol die de Kamerijkse bronnen aan de stedelingen toekennen en omgekeerd waarom de auteur van Rijselse bron diezelfde bevolking weglief. Daarbij is het vooreerst van belang om vast te stellen dat, hoewel de Kamerijkse teksten de stedelingen wel degelijk aanhalen, zij hen telkens in een passieve rol duwen. De stedelijke bevolking was met andere woorden wel aanwezig, maar hun aanwezigheid stond volledig ten dienste van de verering van de nieuwe bisschop. Peter Arnade beschreef dit verschijnsel reeds als “ritual facilitators”, waarbij kroniekschrijvers de burgers in een ondergeschikte positie plaatsten om meer aandacht te kunnen vestigen op de elite.⁴⁸ Om die reden benadrukte Arnade het literaire karakter van gedenkschriften: de al dan niet anonieme auteurs werkten immers altijd in dienst van de bisschop zelf en/of het stadsbestuur, waardoor zij steeds geneigd waren de werkelijkheid in hun voordeel te kleuren.⁴⁹ Op die manier vindt de afwezigheid van de bevolking in het Rijselse manuscript een mogelijke verklaring in het pragmatische motief van de auteur, die de aanwezigheid van de stedelingen wellicht niet vermeldenswaardig achtte.

Zoals Laura Hollevoet voor de Blijde Intrede van Maximiliaan van Bergen vaststelde, impliceerde de medewerking van de ambachten en kooplieden ook bij de organisatie van Robrechts inkomst niet per definitie hun enthousiasme

⁴⁴ Ibidem, 171-174.

⁴⁵ Thelliez, *Joyeuses entrées à Cambrai*, 163; Kamerijk, MM, ms. 738 (672): fol. 290; Kamerijk, MM, *Manuscripts*, ms. 724 (659): fol. 187v^o.

⁴⁶ Hollevoet, *Zestiende-eeuws bisschopsambt in Kamerijk: Maximiliaan van Bergen (1556-1570)*, 34.

⁴⁷ Ibidem, 36.

⁴⁸ P. Arnade, ‘City, State, and Public Ritual in the Late-Medieval Burgundian Netherlands’, *Comparative Studies in Society and History*, 39 (1997), 316.?

⁴⁹ Ibidem, 306-307; Soly, ‘Plechtige intochten in de steden van de Zuidelijke Nederlanden tijdens de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd: communicatie, propaganda, spektakel’, 353.

ten aanzien van deze gebeurtenis.⁵⁰ Hollevoet reageerde daarmee tegen het eerder aangehaalde artikel van Gilles Deregnacourt, waarin hij stelde dat de burgerlijke feestelijkheden bij Maximiliaans intocht aantoonde dat de elite het feest nog niet had opgeëist.⁵¹ In de meeste steden was het echter verplicht voor de ambachten om aan de organisatie mee te werken door elk in hun eigen specialiteit of branche een steentje bij te dragen. De eerder aangehaalde vrije maaltijden of wijnfonteinenvormden eveneens een stimulans om ook de lagere bevolgingsklassen bij het feest te betrekken.⁵²

Afb. 2: Commemoratieve munt uit koper (1529)^a

- a. Berlijn, *Rudolph Lepke's Kunst-Auctions-Haus*, nr. 927: koperen munt, Kamerijk, 1529. (Geraadpleegd in R. Lepke, *Medaillen und Münzen. Sammlung des Freiherrn Adalbert von Lanna*, Berlin, 1911, 77.)

Hoewel geen van de bronnen over Robrechts Blijde Intrede hier melding van maakte, gooide men tijdens een Blijde Intrede traditioneel ook met gouden, zilveren of koperen munten.⁵³ Een voorbeeld van zo'n overgeleverde munt is de bovenstaande, die vervaardigd is door de Duitse edelsmid Friedrich Hagenauer.⁵⁴ Gezien Hagenauer hoofdzakelijk werkzaam was in gebieden als Augsburg, Straatsburg, Baden en Schwaben is het netwerk tussen de kunstenaar en zijn opdrachtgever niet geheel duidelijk. Pas vanaf de jaren 1540 reisde Hagenauer ook naar de Nederlanden.⁵⁵ Mogelijk baseerde Hagenauer zich op een houten model van een portret van Robrecht van Croÿ, dat de edelsmid vervolgens in koper goot. De voorzijde van de munt bestaat uit een borst-

⁵⁰ Hollevoet, *Zestiende-eeuws bisschopsambt in Kamerijk: Maximiliaan van Bergen (1556-1570)*, 34.

⁵¹ Deregnacourt, 'La joyeuse entrée à Cambrai de Mgr. Maximilien de Berghes (21 octobre 1559)', 705.

⁵² Hollevoet, *Zestiende-eeuws bisschopsambt in Kamerijk: Maximiliaan van Bergen (1556-1570)*, 34; Soly, 'Plechtige intochten in de steden van de Zuidelijke Nederlanden tijdens de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd: communicatie, propaganda, spektakel', 353-354.

⁵³ Hollevoet, *Zestiende-eeuws bisschopsambt in Kamerijk: Maximiliaan van Bergen (1556-1570)*, 34.

⁵⁴ G. Habich, 'Studien zur Deutschen Renaissance-medaille: III Friedrich Hagenauer (schluß)', *Jahrbuch der Königlich Preussischen Kunstsammlungen*, 28 (1907), 243.

⁵⁵ M. Trused, *German Renaissance medals. A catalogue of the collection in the Victoria and Albert Museum*, Gloucester, 1990, 57.

beeld van de jonge Robrecht, die een bonnet draagt. De daarbij horende inscriptie luidt *R[obertus] D[e] C[roy] D[ei] G[ratia] A[rchi] E[piscopus] D[ux] C[ameracesii] S[acri] I[mperii] P[rinceps] C[omes] C[ameracesii] D. D. M. E. D. E. en E. S. XXIII*. De ommezijde van de medaille bevat een opschrift van Robrechts devies *A IAMAIS CROI* en het jaartal *M. D. XXIX*, wanneer Robrechts Blijde Intrede plaatsvond en Hagenauer de munt sloeg.⁵⁶ In de historiografie interpreteren kunsthistorici de betekenis van dergelijke munten als een veruitwendiging van de sociale en politieke macht van een bepaalde patroon ten aanzien van zijn onderdanen.⁵⁷ Zeker met behulp van de nieuwe methoden die massaproductie mogelijk maakten, groeiden portretmunten tijdens de zestiende eeuw uit tot een populair propagandamiddel van vorsten en edellieden.⁵⁸

Een belangrijk deel van vroegmoderne propaganda bestond uit het proces van herinnering. Hoewel het ontstaan van een actieve herinneringspolitiek en -cultuur meestal pas aan het einde van het Ancien Regime wordt gesitueerd, argumenteerde onder meer Judith Pollman in 2013 dat doorheen de Nieuwe Tijd al sprake was van een gelijkaardige praktijk: “early modern people believed things to be true or legitimate only if they could also be proven to be old”.⁵⁹ Daarom is het in de context van dit onderzoek ook van belang de iconografie van de koperen munt te bestuderen. Zo vertoont het portret van Robrecht van Croÿ opvallende gelijkenissen met uiterlijke kenmerken van zijn oom, Willem I van Chièvres (Afb. 1). Net als Willem vertoonde de afgebeelde jonge edelman bijvoorbeeld een scherpe kaaklijn en uitgesproken lippen. Daarnaast beschreef Georg Habich in zijn studie over Hagenaur's munten dat het portret van Robrecht van Croÿ een “peinzende blik” bevatte, die gelijkaardig was aan de nadenkende uitdrukking van zijn oom op een portret uit 1510.⁶⁰ Hoewel het niet duidelijk is of en in hoeverre Robrecht van Croÿ wat fysionomie betreft op Willem I geleek, valt het wel te betwijfelen dat de jonge bisschop er bijna uitzag als Willems jongere kopie. Daarom lijkt het plausibel dat Robrecht middels deze munt zijn verwantschap met Willem van Chièvres wilde benadrukken. Hoewel Willem I op het moment van de Blijde Intrede al bijna acht jaar was overleden, werkte zijn invloed aan het Habsburgse hof immers nog steeds na. Door zich in Chièvres' opvolgingslijn te plaatsen, wilde Robrecht van Croÿ zichzelf legitimeren en autoriteit toekennen.

⁵⁶ Lepke, *Medaillen und Münzen. Sammlung des Freiherrn Adalbert von Lanna*, 77.

⁵⁷ C. Benzan, *Conditions of Sociability: Mobility, Mutability and Medaglie in Early Modern Networks and Possible Publics*, (onuitgegeven licentiaatsverhandeling, University of British Columbia), 2009, 5.

⁵⁸ S. Scher, *A Currency of Fame: Portrait Medals of the Renaissance*, New York e.a., 1994, 14.

⁵⁹ J. Pollman en E. Kuijpers, ‘On the Early Modernity of Modern Memory’, in: E. Kuijpers, J. Pollman e.a. (reds.), *Memory before Modernity. Practices of Memory in Early Modern Europe*, Leiden, 2013, 6.

⁶⁰ Habich, ‘Studien zur Deutschen Renaissance-medaille: III Friedrich Hagenauer (schluß)’, 243.

GOEDE VREDES EN BLIJDE INTREDES

Om het tweede tekstinhoudelijke verschil tussen de bronnen te analyseren, is het noodzakelijk nogmaals stil te staan bij de aanwezigheid van de Blijde Intrede. Zo verhaalden alle manuscripten uitgebreid wie de inkomst bijwoonde, gaande van Robrechts drie broers tot allerlei andere edellieden en clerici, afkomstig uit onder meer Atrecht, Doornik en Valenciën.⁶¹ Naast deze uitgebreide lijst van notabelen haalde de zestiende-eeuwse Rijksse tekst echter ook de aanwezigheid aan van de vorstinnen Margaretha van Oostenrijk en Louise van Savoye, die vanaf begin mei 1529 richting Kamerrijk reisden in functie van de onderhandelingen over een vredesverdrag later die maand.⁶² Deze vrede, die later ook de naam *Paix des Dames* of *Damesvrede van Kamerrijk* kreeg toegekend, moest een einde maken aan de aanhoudende conflicten tussen Frans I, koning van Frankrijk, en Karel V, keizer van het Heilig Roomse Rijk.⁶³

Toch is het noodzakelijk die stelling in vraag te stellen: noch de andere geraadpleegde bronnen, noch secundaire literatuur kunnen immers bevestigen of Margaretha en Louise de Blijde Intrede daadwerkelijk bijwoonden. Ook maken zowel het Kamerrijkse manuscript als de achttiende-eeuwse kronieken op geen enkele manier melding van de vorstinnen. Hoewel er bovendien geen historiografische eenduidigheid heerst over de precieze datum, situeren alle hedendaagse auteurs hun aankomst gemiddeld een kleine maand later, wellicht tussen 3 en 6 juli 1529.⁶⁴ In haar artikel *La première entrée de l'évêque* beschreef de Franse kerkhistorica Véronique Julerot al hoe kroniekschrijvers in de Nieuwe Tijd de aanwezigheid van bepaalde actoren veinsden om de realiteit te verbloemen, "mais celle-ci est elle toujours au rendez-vous ou ne dépend-elle que du bon vouloir du chroniqueur ou du notaire?".⁶⁵ Op die manier is het mogelijk dat de anonieme auteur van de Rijksse tekst de aanwezigheid van de vorstinnen fingeerde om Robrechts Blijde Inkomst meer autoriteit en legitimiteit toe te kennen. Zijn redenering was bovendien niet geheel uit de lucht gegrepen, aangezien zowel Margaretha als Louise zich maximaal een maand later met zekerheid in Kamerrijk bevonden. Door de twee vorstinnen te vermelden, suggereerde de auteur een samenhang tussen de Blijde Inkomst en het vredesverdrag, alsof beide evenementen een gemeenschappelijke oorsprong kenden en eveneens in elkaars verlengde lagen.

⁶¹ Thelliez, *Joyeuses entrées à Cambrai*, 162.

⁶² Rijsel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941); Durieux, 'Les logements de la Paix des Dames', 224.

⁶³ Deloffre, 'La cité de Cambrai et les pays de Cambrésis sous les trois Croÿ, 1502-1556', 271.

⁶⁴ Durieux, 'Les logements de la Paix des Dames', 226; H. Carton De Wiart, *Marguerite d'Autriche: une princesse belge de la Renaissance*, Parijs, 1935, 233; Destombes, *Histoire de l'église de Cambrai*, II, 243.

⁶⁵ Julerot, 'La première entrée de l'évêque: réflexions sur son origine', 653.

Ondanks dat Louise van Savoye en Margaretha van Oostenrijk de Intrede wellicht niet effectief bijwoonden, is het wel terdege mogelijk dat Robrecht van Croÿ zijn Blijde Intrede op de Damesvrede afstemde. Zo haalde het Rij-selse manuscript ook aan hoe de bisschop het kapittel verzocht de Intrede te verplaatsen van 7 juni 1529, de oorspronkelijk vastgelegde datum, naar 13 juni, om de aanwezigheid van de vorstinnen te garanderen.⁶⁶ Op die manier is het plausibel dat Robrecht de Dames wel verwachtte, maar dat zij door een miscommunicatie, vergissing, uitstel of een andere ongeplande omstandigheid toch niet op tijd in Kamerijk aanwezig waren. Daarnaast beschreef diezelfde tekst ook dat Robrecht van Croÿ abrupt uit Hongarije was teruggekeerd *a cause de quelque assamble de moults notables personnes laquelle se devoit faire en Cambrai*.⁶⁷ Een jaar voordien was de jonge edelman nog naar koning Ferdinand I getrokken met de vraag als legeraanvoerder te mogen meestrijden in de oorlog tegen de Turken.⁶⁸ Hoewel de reactie van de vorst op Robrechts verzoek onduidelijk is, voelde de jonge edelman zich in het voorjaar van 1529 hoe dan ook genoodzaakt terug te keren. Zijn motivatie daarvoor steunde op een dubbel motief. Zo wilde Robrecht van Croÿ enerzijds de diplomatieke onderhandelingen wellicht zelf bijwonen, maar anderzijds behartigde zijn aanwezigheid ook familiale belangen. Naast het vredesverdrag tussen de Franse koning en de Habsburgse keizer bepaalde de Damesvrede van Kamerijk immers ook de verkoop van de Franse gebieden van Filips van Croÿ aan de adellijke familie Lautrec.⁶⁹ Die verkoop paste binnen de pro-Habsburgse politiek die de familie Croÿ vanaf de jaren 1520 voerde. Voordien bezat Filip middels de erfenis van zijn oom Willem I van Croÿ, de eerder aangehaalde heer van Chièvres (1458-1521), een reeks gronden in zowel Frankrijk als het Bourgondisch-Habsburgse Rijk. Deze verspreide gebieden zorgden ervoor dat de Croÿ in beide landen voet aan grond hielden en zonder problemen een dubbele loyaliteit konden handhaven. Door de Franse gebieden in 1529 te verkopen, toonde Filips van Croÿ dat hij zijn loyaliteit aan de keizer verkoos boven die ten opzichte van Frans I.⁷⁰ De aanwezigheid van een Croÿ-bisschop bij de officiële bezegeling daarvan kon de machtspolitiek van de familie alleen maar kracht bijzetten.

De idee om een Blijde Intrede op een vredesverdrag af te stemmen, was niet uniek. Net als Robrecht in 1529, maakte ook Maximiliaan van Bergen zijn Blijde Intrede ten tijde van de Vrede van Cateau-Cambrésis (1559). Op die manier kon hij de aanwezigheid van het grote aantal diplomaten en andere vooraanstaande personen die voor de vredesbesprekingen tijdelijk in Cateau

⁶⁶ Rijsel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941).

⁶⁷ Rijsel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941).

⁶⁸ Born, *Les Croÿ*, 106.

⁶⁹ Soen, 'The Chièvres Legacy, the Croÿ family and litigation in Paris', 10-11.

⁷⁰ Soen, 'The Chièvres Legacy, the Croÿ family and litigation in Paris', 6.

en Kamerijk verbleven, aanwenden om zijn Intrede meer autoriteit toe te kennen.⁷¹ Daarnaast bood de afstemming nog een ander voordeel. Zo beschreef onder meer Cyrille Thelliez dat Robrecht van Croÿ gebruik kon maken van de algemene sfeer van uitgelatenheid en hoop die in Kamerijk heerste. Na de mislukking van de Vrede van Madrid (1526) was de bevolking, zo argumenteerde Thelliez, immers opgelucht “par l’espoir de voir cette paix pour laquelle on faisit déjà tant de préparatifs dans leur ville”.⁷² Daarom kon de Inkomst van de nieuwe bisschop, na een periode van tien jaar regentschap, alleen maar tot die opgetogenheid bijdragen. Hoewel een zekere sfeer van uitgelatenheid inderdaad aannemelijk lijkt, is het desalniettemin noodzakelijk Thelliez’ beschrijving van volksgeluk en -hoop te nuanceren. De vermelding van een uitzinnige bevolking behoorde immers tot het discours van *faire la paix*, waarbij de vermeende ‘spontane’ volksfeesten in werkelijkheid door de autoriteiten werden voorzien, en soms zelfs opgelegd.⁷³ Daarnaast is het tot op heden onduidelijk hoe de lokale bevolking Robrechts bisschopsbenoeming *de facto* onthaalde. Gezien het kortstondige episcopaat van Willem II van Croÿ, die nagenoeg nooit in Kamerijk heeft geresideerd, bestaat een reële kans dat de aanstelling van een nieuwe Croÿ-bisschop in eerste instantie met argusogen werd gevolgd.

Los daarvan is het in ieder geval mogelijk te besluiten dat de Blijde Intrede van Robrecht van Croÿ inderdaad plaatsvond, zoals de Rijselse bron aanhaalde, *sur l’ombre de [...] quelque bonne paix*.⁷⁴ De bisschop koos er zelf voor het vredesverdrag bij zijn Intocht te betrekken en had daar ook alle baat bij. Niet alleen kon Robrecht van Croÿ zichzelf immers tonen als de nieuwe heerser van het bisdom en graafschap Kamerijk, maar ook als een ‘vredesduif’, die de *Paix des Dames* als het ware met zich meebracht.⁷⁵ Daarnaast was de Blijde Inkomst eveneens een praktische noodzakelijkheid die moest plaatsvinden vooraleer Robrecht van Croÿ zijn wereldlijke en religieuze heerschappij ten volle kon aanvatten.⁷⁶ Ook in dit kader kwam de Damesvrede bijgevolg als een uitgelezen gelegenheid. Door zijn beleid aan te vangen als gastheer van een Europees vredesverdrag, kon de bisschop zowel in zijn bisdom als daarbuiten een sterke politieke en diplomatieke positie innemen. De artificiële samenhang tussen de Blijde Intrede en de Damesvrede van Kamerijk kwam zijn beleid met andere woorden alleen maar ten goede. Dat blijkt ook uit de vaststelling dat de bisschop het verband tussen de twee evenementen ook na

⁷¹ Deregnacourt, ‘La joyeuse entrée’, 701.

⁷² Thelliez, *Les joyeuses entrées à Cambrai*, 163-164.

⁷³ N. Offenstadt, *Faire la paix au Moyen Age: Discours et Gestes de Paix pendant la Guerre de Cent Ans*, Parijs, 2007, 287-289.

⁷⁴ Rijsel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941).

⁷⁵ Thelliez, *Joyeuses entrées à Cambrai*, 164.

⁷⁶ Julerot, ‘La première entrée de l’évêque: réflexions sur son origine’, 707.

de Intrede bestendigde door zijn eerste kerkelijke eredienst op te dragen op de dag wanneer de twee vorstinnen het vredesverdrag ondertekenden en de Damesvrede formeel in werking trad.⁷⁷

Tot slot is het nog nuttig te wijzen op een laatste bijzonderheid van Robrechts Blijde Intrede. Zoals het Rijselse manuscript uitgebreid aanhaalde, was de intrede zo indrukwekkend dat *on disoit que iamais nulz des predecesseurs [...] n'avoit faict son entree en telle pompe*.⁷⁸ In zekere zin zou ook geen van zijn opvolgers hem daarin ooit kunnen nadoen of overtreffen. Robrecht van Croÿ was immers de laatste bisschop wiens kerkelijke Intrede plaatsvond langs de collegiale kerk van Saint-Gery, die Karel V in 1543 liet vernietigen in functie van de bouw van een Habsburgs citadel.⁷⁹ Van oudsher was de vaste route van een Blijde Intrede gepland langs deze vroegmiddeleeuwse kerk, die zich op de Mont des Boeufs in het midden van de stad bevond.⁸⁰ Hoewel de latere (aarts)bisschoppen zich wel konden beroepen op de kerk van Saint-Vaast, die na de vernietiging van de oorspronkelijke kerk van Saint-Gery diezelfde naam kreeg toegekend, zou de nieuwe weg die de intocht aflegde de Kamerijkse bevolking hoe dan ook blijven herinneren aan de autonomie en neutraliteit die zij in de jaren 1540 hadden ingeboet.⁸¹

BESLUIT: DE BLIJDE INTREDE OVERSCHADUWD?

De Blijde Intrede van Robrecht van Croÿ in Kamerijk was in eerste instantie een politiek evenement. De nieuwe bisschop-hertog trachtte zowel zijn prestigieuze afkomst als de diplomatiek gunstige context zo veel mogelijk aan te wenden om zichzelf als een krachtig heerser te profileren in een vredevolle, voorspoedige tijd. Allereerst deed hij dat door de visuele associatie met zijn machtige oom, Willem van Croÿ, op de koperen propagandamunt. Door zichzelf in Willems nalatenschap te plaatsen, hoopte Robrecht van Croÿ de roem van zijn voorvaderen tentoon te spreiden. Dat was in zekere zin ook logisch: omdat Robrecht het derde (en laatste) Croÿ-familielid was dat de Kamerijkse bisschopszetel bekleedde, kende elke associatie met zijn familie hem inderdaad meer legitimiteit toe. De afstemming van de Blijde Intrede op de Damesvrede van Kamerijk kon daar alleen maar toe bijdragen, al was het maar omdat Robrecht zo in de voetsporen trad van zijn verre oom Jakob van Croÿ, die twintig jaar eerder gelijkaardige onderhandelingen had voorgezeten.

⁷⁷ A. Bourgeois, *Histoire Synchronologique des Souverains Pontifes et des Evêques et Archevêques de Cambrai*, Rome, 1876, 439.

⁷⁸ Rijsel, ADN, 3G, nr. 362 (pièce 7941).

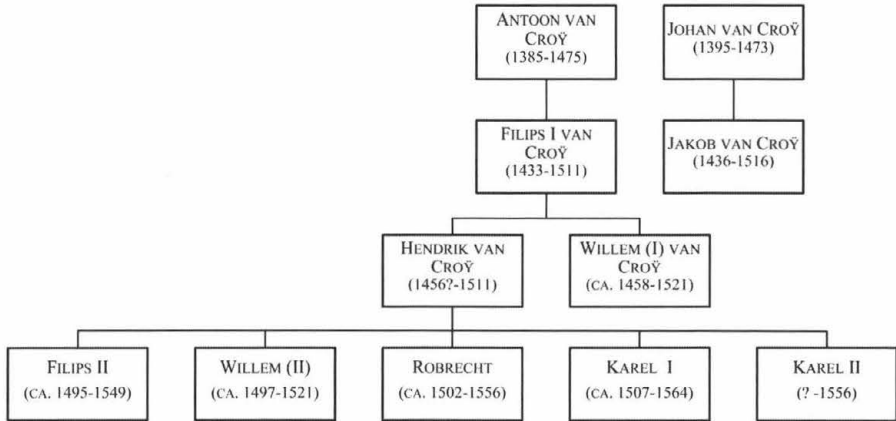
⁷⁹ Thelliez, *Joyeuses entrées à Cambrai*, 164.

⁸⁰ Deregnaucourt, 'La joyeuse entrée à Cambrai de Mgr. Maximilien de Berghes (21 octobre 1559)', 702.

⁸¹ Kleinschmidt, *Charles V: Emperor of the World*, 74-81.

Verder kon Robrecht ook gebruik maken van alle gunstige omstandigheden die met de ondertekening van de vrede gepaard gingen: een groot aantal edelen onder de aanwezigen – weliswaar zonder de twee vorstinnen –, een zekere sfeer van opgetogenheid en de nieuwe hertog-bisschop als ‘katalysator’ van het nieuwe, Kamerijkse vredesverdrag. In die zin ‘over’schaduwde de Damesvrede van Kamerijk de Blijde Intrede van Robrecht van Croÿ niet, maar ondernam de nieuwe hertog-bisschop zelf actief pogingen om zijn eigen Blijde Intrede met de nieuwe vrede te verbinden. Zo wilde Robrecht het prestige van de *Paix des Dames* van zichzelf laten afstralen, alsof het vredesverdrag enkel en alleen zijn persoonlijke verdienste was geweest. De Kamerijkse casus biedt met andere woorden een boeiend voorbeeld van de manier waarop een hertog-bisschop zijn eigen heerschappij vormgaf in een internationaal politiek kader. Het blijft echter de vraag in welke mate deze gevalstudie representatief kan zijn voor de vroegmoderne praxis *an sich*. Daartoe is in de toekomst meer en comparatief onderzoek nodig, dat Kamerijk vergelijkt met andere Blijde Intredes uit het vroegmoderne Europa.

BIJLAGE

Figuur 1: Gesimplificeerde stamboom van Robrecht van Croÿ